

Mask maha!

TEKST LILIAN URBA
FOTOD IMBI MÄLK

Peale kevadhooaja „Turandoti“ viimast etendust saame grimmitoas kokku Vanemuise grimminaiskonnaga, kelle käes on käkitegu teha mehest naine, vanurist õitsev nooruk või muuta keegi hoopis mõneks muinasjututegelaseks või loomaks. Oma aega jagavad minuga grimeerijad-juuksurid **Mare Kuul, Viktoria Rüster, Anneliis Punnar** ja **Marian Seeme** ning juuksur-grimeerija **Rutt Laikask**.



Madli Uibukant seab „Turandoti“ etenduseks valmis solist Tamara Kalinkinat.

Marian on Vanemuises olnud kõige vähem, tal saab oktoobris täis kaks aastat, Anneliisil on staaži 2,5 aastat, Viktoria 10, Marel 18 ja Rutil lausa 35 aastat. Teatrisse jõudmise tee on kõikidel erinev. Anneliis ja Viktoria tegid mõlemad rõõmuga teatri heaks tasuta praktikat, enne kui neid tööle võeti. Marian kandideeris ja esialgu tööle ei saanud, ent suutis jätta endast nii hea mulje, et teda peagi siiski tööle kutsuti. Marele läks tollane Vanemuise grimmiala juhataja lausa koju järele, Ruti karjääripöörde põhjus oli tervislikku laadi. Kõik aga lausuvad üksmeelselt, et seda tööd peab väga armastama, muidu seda teha ei saaks.

Rutt usub, et teatris selgub aastakesega, kes jääb ja kes mitte. Selle väitega nõustub ka Mare: „Teater on nagu käsn, mis imeb sind enda sisse. See on elustiil, mitte amet, sa elad ja hingad teises stiilis.“ Marian ja Anneliis nimetavad Vanemuist oma teiseks koduks. Viktoria lisab, et „ma olen olnud siin 10 aastat ja alates esimesest hetkest siiani mulle nii meeldib, et olen nõus siit vaid jalad ees minema“.

Grimeerijatooli istumine on näitleja esimene kohtumine teatriga sel õhtul. Nii peab grimeerija

alati tunnetama ka seda, mis tujus näitleja on, kas ta tahab rääkida või vaikida, vahel on vaja olla ka psühholoogi rollis, sest lisaks rõõmsatele hetkedele on elus ka mustemaid värve. Siis tuleb vahel grimmiprotsessis teha lihtsalt paus ja minna näiteks õue koos näitlejaga jalutama või lihtsalt lasta tal end tühjaks rääkida.

„Kõige ägedam grimeerija töös on ikkagi see, et just minu toolis sünnib karakter. Tihti on näitleja kõhklev ja otsiv, siis me räägime tema tegelasest ja mingil hetkel hakkab näitlejas elama tema karakter. Vahel piisab selleks vaid õige paruka pähe panemisest, teinekord saavad karakteri elluäratamiseks oluliseks pisidetallid, näiteks kulmukaar, mille millimeetri täpsusega paika paneme,“ räägib Mare. „Ja see on teatriime, millest mul on rõõm osa saada.“ Aga kuidas sünnib lavakarakteri välimus?

Tegelaskuju välimuse loomist alustatakse eelkavandite koosolekul, kus lavastaja ja lavastuse kunstnik esitlevad oma nägemust sellest, milline üks või teine tegelane välja näeb. Siis tuleb pragmaatilist arutada, kas see, millise nägemuse kunstnik on loonud, ka tegelikkuses



Anneliis Punnar tööhoos.



Grimeerijatooli istumine on näitleja esimene kohtumine teatriga sel õhtul.

toimib. Vahel on juhtunud, et kunstniku visioon on tegelasel suur peakate, aga sellega pole võimalik end näiteks normaalselt sirutada, või pikk pats ja jäik kostüüm, mis takistavad tantsimist. Esimestele kavandikoosolekutele võetakse kaasa ka võimalikud parukanäidised, ent sellist asja, et kedagi võõrast üksi parukalattu uurima lastakse, ei ole, sest parukate korrashoidmine on keeruline ja võõras võib parukad lihtsalt ära rikkuda.

Naturaalsetest juustest parukate eest hooldamine sarnaneb nimelt hariliku juuksehooldusega: neid pestakse kvaliteetšampooniga, hooldatakse palsamiga ja isegi lisatakse juukseõlisid

ja -seerumeid. Siis venitatakse nad korralikult vormidele ja lastakse rahulikult olla. Nii võivadki õige hooldusega parukad kesta mitte aastaid, vaid lausa aastakümneid. Rutt mainib, et kõige vanemad parukad Vanemuise parukalaos on üle 40 aasta vanad – need on lihtsalt nii heas korras, et nende äraviskamine oleks raiskamine.

Praegu moes olev taaskasutus on levinud ka parukalaos: nii näiteks kannab Janek Joost „Tõrksa taltsutuses“ parukat, mis soetati Koit Toomele „Ooperifantoomiks“.

Kui tegelase välimuse kavand kinnitatud, järgneb iga tegelase jaoks grimmiraideri loomine,



Rutt Laikask korrastab uhket peakatet, mida laval kannab printsess Turandot.

Kõige nõudlikum grimmi suhtes on ballett, sest grimm peab taluma higistamist ja olema ülimalt veekindel, samas ei tohi see määrada kostüümi.

kus on kirjas peensusteni, mis samme ja millises järjekorras teha tuleb. Nii saavad grimeerijad üksteist vajadusel asendada ja uued töötajadki teavad täpselt, millist huulepumatit või puudri-tooni kasutada. Grimmiraider täiustub ja kinnistub kuni esietenduseni ja kui vahel juhtub, et ühel hetkel midagi näitleja grimmi muudetakse (näiteks leitakse, et tegelast võiksid ilmestada vuntsid), siis pannakse see kõik kohe grimmi-raiderisse kirja.

Kõige nõudlikum grimmi suhtes on ballett, sest grimm peab taluma higistamist ja olema ülimalt veekindel, samas ei tohi see määrada kostüümi.

Müüdi teatrigrimmi tohutust kahjulikkusest nahale kummutavad aga kõik: tänapäeval kasutatakse lihtsalt sedavõrd häid tooteid. Küll aga õpetavad grimeerijad tugevama grimmi kandjaile alati ka seda, kuidas on õige teatrimaiki maha võtta sellisel moel, et see nahka ei kahjustaks.

Parukameistrite õudusunenägu oli aga just mängukavast maha läinud lavastus „Naiste kool“, kus Karol Kuntseli tegelaskujul oli öelda fraas „Kas pean ma juuksed rebima peast?“. Selleks, et rahvast lõbustada, otsustas Karol selle fraasi ajal haarata kinni oma parukast, rebida see peast ning hiljem teatraalselt tagasi panna. Viktoria nendib: „Publikul on lõbus, ent meie jaoks on see kui õudusunenägu, et oleme halba tööd teinud ja paruka korralikult kinnitamata jätnud. Kuigi saame aru, et tegelikult pigem inimestele sellised väikesed apsakad ja vimkad meeldivad, ükskõik kas need juhtuvad kogemata või meelega.“

Nii ongi lavastuste viimaste etenduste puhul grimmitoas lausa tavaks koos näitlejatega visata

tegelastele organiseeritud vimkasid, panna neile tegelastele pähe tavatut värvi parukas, teha isemoodi kulnud või muuta muul moel nende välimust. Eriti tore on siis, kui seda saab teha nii, et teised laval olijad näevad muutumist alles näitleja rambivalgusesse astumisel, ja vaadata huviga, kuidas need reageerivad. Lisaks välimuse muutmisele mängivad näitlejad viimaste etenduse ajal meelega ka tekstiga ja otsivad grimmitoolis hoolega, millist lauset naljakamaks või ootamatumaks muuta.

Grimminaiskond ise on samuti viimase etenduse võrtsitamisel kaasa löönud. Sadamateatris etendunud lavastuse „Kaalud“ tegevus toimus sünnitusmajas ja nii otsustasid tüdrukud kinnitada endile ette võltsid rasedakõhud, et siis suvalisel hetkel üle lava kõndida – sünnitusmajas ju ikka liigub rohkem rasedaid. Riho Kütsaril oli väga keeruline rasedate esimese etteaste ajal tõsist nägu hoida ja oma tekstiga edasi minna ning lõbus oli kõikidel.

Vanemuise mängukavas olevatest lemmiklavastustest toovad kõik esile „Tõrksa taltsutuse“ ja „Lepoldstadti“, Mariannile meeldib ka „Neljanda õe“ kiirete vahetustega töö. Aga seda lausuvad kõik, et grimeerijale parimad lavastused on need, kus saad karaktereid teha ning tegevuse ja näitlejatega kaasas olla, et adrenaliin oleks kogu aeg üleval. „Leopoldstadti“ grimmigraafik meenuvatavat rallisõitu: kella viiest tulevad esimesed näitlejad grimmi ja siis hakkavad nad laval vananema, mängima teisi tegelasi ja uuesti nooreks tagasi muutuma ning grimmitoal on tööd kuni etenduse lõpuni. Näiteks Andres Mähari vanemaks muutmisel mõne minuti jooksul on abiks iga kord uued

ja teistsugused bakenbardedid, mis lähevad järjest hallimaks, muud muljet aitab luua kostüüm.

Kuigi võimast karakterigrimmi saab peamiselt teha suure lava lavastustes (sest tugev karakterigrimm eeldab vaataja ja näitleja vahel distantsi), võib erandina nimetada Sadamateatri etenduvat „Antigonet“, kus Ken Rüütel läbib etenduse ajal mitu keerukat kostüümi- ja meigivahetust. Neist kõige keerulisema puhul ei piisa lava taga ühest grimeerijast, vaid paariminutilise lavapausi ajal toimetavad tema kallal inva-WCs lausa kaks grimeerijat ja lisaks veel riietaja.

Eelmise kevade suurprojekti „Turandot“ tarbeks tegid grimeerijad aga meigi vaid solistidele, ülejäänutele korraldati õpituba ja nad teevad endale meigi proovisaalis. Kui tahta, et grimeerijad kõiki „Turandoti“ tegelasi meikida jõuaksid, siis peaks neid tööol olema 10 korda praegusest rohkem. Juba see fakt annab üsna hea ettekujutuse lavastuse mastaapsusest. Õnneks on koori meik üsna lihtne ja sellega saavad kõik suuremate apsakateta hakkama.

Apsakatest rääkides mainivad kõik, et vahel lihtsalt jookseb aju kinni. Et sa tead, et „nüüd on see koht, kus peaks olema hästi kiire, aga pea on tühi“. Siis ongi abiks grimmiraider, mis aitab taas joonetele saada.

Ühte oma suurimatest apsakatest meenutab Mare: „Meil oli „Võluflöödi“ etendus ja naispeaosalisel oli tol korral asendaja. Istub mulle tooli ja siis ma tegin talle naiseliku meigi asemel kogemata väikese poisi grimmi – punaste klounipõskede ja joonistatud ripsmetega, umbes sellise, nagu kannavad meie näitlejad lastelavastuses „Sipsik“. Primadonna partner astus grimmituppa ja suutis vaid kogeleda: „Ah et täna siis selline.“ Õnneks päätsid kiired käed sel korral „Võluflöödi“ kangelanna Sipsikuna lavale mine misest, kuid grimmigraafik oli tol õhtul küll lootusetult sassi läinud.



Mare Kuul sätib näitleja etenduseks valmis.

Primadonna partner astus grimmituppa ja suutis vaid kogeleda: „Ah et täna siis selline.“



Marian Seeme annab viimase lihvi.

Kumu kreemi headusest levis kulutulena ning peagi hakkasid ka teised näitlejad üttelema, et „pane mulle ka seda Keni kreemi“.

Grimmitoaga praegu vesteldes ei saa mitte kuidagi mööda vaadata novembris esietenduvast muusikalist „Kinky Boots ehk Kirglikud kontsad“. Vanemuise laval on *drag queen*’e siiani kujutatud varem vaid lavastuses „Kõik minu emast“ ja „Nunnad hoos“, kus mõlemas on üks sellise meigiga karakter, ent „Kinky Bootsis“ on neid korraga laval seitse. Ja *drag queen*’i meik on hoopis iselaadi reeglitega kui tavameik. Selleks, et Inglise meikimise tunnetust kätte saada, vaatavad grimmiosakonna naised nii tõsielusarja „RuPaul drag race“ kui jälgivad ka tuntumate *drag queen*’ide sotsiaalmeedia kontosid ja meigiõpetuse videoid. Kui aga mõni kuulus *drag queen* tahaks neile privaatset meigikoolitust teha, võtaks grimmiosakond selle rõõmuga vastu.

Õnneks on „Kinky Bootsi“ lavastajal Samuel Harjannel oma tegelaste lavalise kuvandi loomisel kombeks teha iga karakteriga üksikult täisgrimmis ja kostüümis lavatest, seda juba enne lavaproovide algust, et iga tegelane näeks lavavalguses välja just see õige. Nii on ruumi eksimustele ja parandustele.

Katse, eksituse ja parandamise teema on väga aktuaalne ka näitlejate nägudele sobivate toodete leidmisel. Praegu on maailmas paljudel allergiad ja ka seda peab grimmikunstnik oma töös arvestama. Kreem või toode, mis sobib ühele, võib teisele tekitada tõsiseid tervisekahjustusi. Sellel põhjusel eelistatakse grimmi tehes ka sünteetilistest karvadest meigipintsleid, sest loomakarvade allergia on üsna levinud.

Vahel tuleb aga allergiate tõttu otsida hoopis teistsuguseid lähenemisi. Vanemuise suvelaval etendati aastaid tagasi rokkooperit „Ruja“, kus Sergo Vares kehastas Urmas Alenderit. Sergole oli plaanitud tugev tume parukas, kulmud ja vuntsid, aga kui esimest korda talle seda grimmi tehti, siis selgus, et Sergol on eriliselt tugev parukaliimi allergia, mille mõjul nägu täiesti paiste läks. „Pidime mõtlema alternatiividele, sest tegelase välimust ju muuta ei saanud. Lugesime kusa-gilt, et vana, nõukaegse haavaliimiga peaks saama samuti vuntse ja parukaid kinnitada, ja nii meie tollane medõde selle kusa-gilt ka hankis. Haavaliim õnneks toimiski ja lavastuse grimm sai päästetud. Alenderi vuntsid aga said karv karva haaval näitlejale hiljem hoopis näkku joonistatud,“ räägib Mare.

Kui aga küsida hitt-toodete kohta, siis kostab kõikidelt: Keni kreem. Sellel kreemil ei ole mingit pistmist Barbie-maailmaga, vaid Vanemuise näitleja Ken Rüüteliga, kellel olnud väga kindel soov, millist kreemi ta oma grimmi all kasutada soovib. Kumu kreemi headusest levis kulutulena ning peagi hakkasid ka teised näitlejad üttelema, et „pane mulle ka seda Keni kreemi“. Nüüdseks on isegi Vanemuise grimmipartner Tradehouse harjunud sellega, et toodete tellimisnimekirjas on kreem just selle nime all. Võite minna poodi ja ise järele proovida, kas ka teie saate kreemi just selle nimega kätte.